

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З
дисципліни
“ДИТЯЧА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПАТОПСИХОЛОГІЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри медичної психології та психокорекції
Федосовою Л. О.

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(Протокол № 7 від 1.04.2008)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Федосова Л. О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Дитяча психологія та патопсихологія”. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 30 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, рекомендації до написання реферату, теми рефератів, вказівки щодо забезпечення та форм самостійної роботи студентів, тематичний план дисципліни, перелік питань та завдань для самостійної роботи, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, тестові завдання, критерії оцінювання знань студентів та список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна "Дитяча психологія та патопсихологія" є однією з базових у підготовці медичних психологів. Предметом дитячої патопсихології є відхилення в розвитку психічної діяльності дитини. Дитяча психологія як психологічна дисципліна ґрунтується на закономірностях розвитку та структури нормальної психічної діяльності дитини. Проте вона потребує не тільки базових знань з психології, вікової психології, педагогіки, а й розуміння питань дитячої психіатрії.

У курсі дисципліни розглядаються: поняття норми та аномалії психічного розвитку; порушення окремих психічних процесів; поняття про психогенні порушення, акцентуації характеру та психопатії; розлади органічні та внаслідок ендогенно-процесуального захворювання, методи психологічної допомоги дітям з відхиленнями від нормального розвитку.

Психологи-практики мають передусім засвоїти:

- методи дослідження психічної діяльності дитини;
- особливості патопсихологічного обстеження дитини;
- прояви та ознаки відхилень у розвитку психічної діяльності дитини;
- навички корекційної роботи з "важкими" дітьми.

За результатами вивчення матеріалу цього курсу студенти складають іспит.

Основними навчально-методичними посібниками з курсу "Дитяча психологія та патопсихологія" є видання, наведені у списку літератури.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів з дисципліни "Дитяча психологія та патопсихологія" потребує наявності глибокої та стійкої мотивації, яка визначається необхідністю ефективної професійної діяльності.

Активізація самостійної роботи студентами може бути забезпечена:

1. участю у творчій діяльності;
2. використанням у навчальному процесі активних методів навчання;

3. мотивуючими факторами контролю знань (рейтингова та накопичувальна системи оцінювання знань);
4. необхідністю обов'язкового виконання індивідуальних завдань;
5. розширенням обсягу знань з дисципліни за рахунок роботи з додатковою літературою.

Основним завданням організації самостійної роботи студентів є навчити їх свідомо працювати не тільки з навчальним матеріалом, а й з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації та самовиховання, сформуванню умінь та навички постійно підвищувати свою кваліфікацію.

При вивченні дисципліни необхідністю організації самостійної роботи необхідна єдність таких її взаємопов'язаних форм: аудиторна робота; позааудиторна пошуково-аналітична робота; творча наукова робота.

Аудиторна самостійна робота реалізується у процесі лекційних, практичних і семінарських занять. Так, під час практичного заняття студенти детально аналізують фактори, що впливають на процес виконання медико-психологічних досліджень, їх технологічні у різних галузях медичної психології, методи та структурні технологічні процеси різних видів медико-психологічних досліджень.

У процесі практичних занять відбувається перевірка засвоєння отриманих знань шляхом застосування попередньо підготовленого методичного матеріалу — тестів для виявлення ступеня опанування студентами необхідних теоретичних і практичних положень. Крім того, застосовуються такі форми аудиторної діяльності, як опитування, аналіз типових помилок, дискусії, семінари, рефлексійний аналіз розуміння матеріалу тощо. Підготовка до таких занять потребує ґрунтовної теоретичної і практичної самостійної роботи студентів.

На семінарах обговорюються попередньо визначені питання, до яких студенти готують тези виступів, реферати. При проведенні семінарів визначають:

- уміння студентів аналізувати навчальний матеріал;
- здатність формулювати та відстоювати свою позицію;
- активність;
- можливість науково мислити;
- навички самостійної роботи з літературою, першоджерелами з дисципліни та методикою їх опрацювання;
- якість написання рефератів тощо.

Дискусії дають змогу виявити індивідуальні особливості розуміння обговорюваного питання, навчитись у творчій суперечці визначати істину, встановлювати особисту і спільну точки зору з обговорюваної проблеми. У процесі дискусії студенти збагачують зміст вже відомого матеріалу, впорядковують і закріплюють його.

Форми проведення семінарів і дискусій можуть бути різними. З дисципліни "Дитяча психологія та патопсихологія" застосовують такі форми:

- у вигляді запитання і відповіді з коментарями;
- розгорнуті бесіди;
- дискусії за принципом "круглий стіл";
- обговорення письмових рефератів студентів та їх оцінювання;
- вирішення проблемних питань та розгляд конкретних ситуацій;
- в режимі "мозкова атака" або у формі "потоків ідей";
- "майстер-класи".

Пошаудиторна робота має пошуково-аналітичний і науковий характер. Запитання, які виникають у студентів у процесі самостійної роботи, сприяють мисленню, формуванню умінь та навичок. Завдання для самостійної роботи поглиблюють та закріплюють знання і вміння, які студенти здобувають на лекціях та практичних заняттях. Доцільними при вивченні дисципліни є такі форми самостійної роботи:

- пошук і огляд наукових джерел за заданою проблематикою;
- підготовка рефератів;
- формулювання понять;
- відповідальне виконання домашніх завдань;
- ретельна підготовка до семінарських занять і дискусій різних видів тощо.

Змістовий модуль I. Предмет "Дитяча психологія та патопсихологія". Психічний розвиток дитини. Поняття "норма" та "патологія"

Тема 1. Дитяча психологія та патопсихологія як наука. Методи дослідження

Завдання: розглянути предмет, завдання, основні розділи дитячої психології та патопсихології, місце дитячої психології та патопсихології

логії в системі психологічних і медичних наук, основні етапи розвитку дитячої психології, загальну характеристику методів дослідження.

Форма звіту: конспект.

Література [1; 3; 8; 9; 14]

Тема 2. Психічний розвиток дитини. Порушення психічного розвитку

Завдання: на основі аналізу та узагальнення лекційного матеріалу і даних з літературних джерел скласти таблицю, що відображає вікову динаміку нормального онтогенезу за основними лініями. Користуючись складеною таблицею “Структура нормального розвитку дитини”, зробити теоретичний аналіз структури аномального розвитку за наявності певного первинного дефекту (за індивідуальним завданням).

Форма звіту: таблиця “Структура нормального розвитку дитини”, письмова робота з викладенням результатів здійсненого аналізу.

Література [8; 9; 12; 17; 22; 24]

Тема 3. Психічна норма та патологія

Завдання: дати визначення психічної норми, розглянути основні психічні захворювання у дітей, психопатологічні та патопсихологічні синдроми, ознайомитись з підходами до діагностики психічних захворювань.

Форма звіту: конспект, усне опитування.

Література [1; 5; 12; 16]

Змістовий модуль II. Психічні процеси та їх порушення у дитячому віці

Тема 4. Відчуття і сприйняття

Завдання: дати характеристику відчуттів і сприйняття, розглянути особливості розвитку відчуттів і сприйняття у дітей, ознайомитись із методами дослідження.

Форма звіту: конспект.

Література [3; 8; 9; 11; 12; 14]

Тема 5. Увага і пам'ять

Завдання: розглянути характеристики пам'яті та уваги, розвиток пам'яті й уваги в різні періоди дитинства, методи дослідження пам'яті, уваги.

Форма звіту: конспект.

Література [8; 9; 11; 12]

Тема 6. Мислення та мова

Завдання: дати загальну характеристику процесу мислення та мови, розглянути основні етапи розвитку мислення та мови, методи дослідження порушення мислення та мовлення.

Форма звіту: усне опитування.

Література [3; 5; 8; 9; 11; 12]

Тема 7. Емоції, почуття і воля

Завдання: ознайомитись з характеристиками емоційно-афективної сфери, почуттів, розвитком емоційно-афективної сфери і почуттів у різні періоди: у ранньому дитинстві, дошкільному віці, молодшому шкільному віці, підлітковому віці; порушення емоційно-афективної сфери, вольові порушення, методи дослідження волі.

Форма звіту: конспект, усне опитування.

Література [3; 5; 8; 9; 11; 12]

Тема 8. Свідомість

Завдання: порівняти розуміння свідомості у філософії, психології, психіатрії; дати психологічну характеристику порушень свідомості, їх клінічну характеристику.

Форма звіту: конспект, усне опитування.

Література [5; 12; 13; 16]

Змістовий модуль III. Особистісний розвиток дитини та його порушення у різні вікові періоди

Тема 9. Особистісний розвиток дитини

Завдання: дати загальну характеристику особистості, визначити поняття, темперамент, характер; розглянути розвиток особистості в різні періоди: переддошкільний, дошкільний, молодший шкільний

вік; ознайомитись з порушеннями розвитку особистості; розглянути методи дослідження відхилення в особистісному розвитку дітей.

Форма звіту: конспект.

Література [5; 8; 9; 11]

Тема 10. Психологія підліткового віку

Завдання: розглянути психічний розвиток і формування особистості у підлітковому віці: пізнавальні процеси, емоції, відчуття самосвідомості; основні етапи соціалізації підлітків: взаємовідносини з дорослими, підлітками, самовизначення; патохарактерологічні реакції як форми порушеної поведінки, делінквентну та кримінальну поведінку; агресивну, адиктивну (залежну) поведінку; порушення психосексуального розвитку, аутоагресивну поведінку; методи допомоги на кризових етапах.

Форма звіту: плани-конспекти корекційних занять.

Література [6; 7; 11; 13]

Змістовий модуль IV. Психопатологія дитячого віку

Тема 11. Психогенні захворювання. Ендореактивні стани

Завдання: дати визначення поняття “психічна травма”; розглянути невротичні розлади, пов’язані із стресом, соматоформні розлади, поняття ендореактивних станів, нервової анорексії, дисморфобії; визначити методи дослідження дітей та підлітків з психогенними захворюваннями.

Форма звіту: усне опитування.

Література [1; 5; 7; 9; 21]

Тема 12. Психосоматичні та соматопсихічні розлади у дітей і підлітків

Завдання: розглянути сучасні погляди на психосоматичні захворювання; види стресів, що призводять до психосоматичних захворювань; основні психосоматичні захворювання; етіологію, патогенез соматопсихічних розладів.; психологію хворої дитини.

Форма звіту: конспект, усне опитування.

Література [4; 16]

Тема 13. Органічні розлади

Завдання: дати визначення мінімальної мозкової дисфункції (ММД), міжпівкульової дисфункції, епілепсії, екзогенно-органічного патопсихологічного синдрому, органічної деменції; розглянути методи патопсихологічного дослідження при органічних розладах.

Форма звіту: конспект.

Література [1; 5; 9]

Тема 14. Шизофренія. Аутичні розлади

Завдання: визначити особливості шизофренії у дитячому та підлітковому віці, аутичних розладів у дітей; ознайомитись з патопсихологічним обстеженням при шизофренії та патопсихологічним обстеженням дітей з аутизмом.

Форма звіту: конспект, написання висновку за результатами патопсихологічного обстеження.

Література [1; 5; 7; 9]

Змістовий модуль V. Методи психологічної допомоги дітям з відхиленнями від нормального розвитку

Тема 15. Психологічне консультування і корекція

Завдання: визначити мету і принципи психологічного консультування дітей, ознайомитись із коригувальною роботою дитячого психолога, методом психотренінгу, психолого-педагогічною корекцією.

Форма звіту: плани-конспекти корекційних занять.

Література [9; 12; 13]

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат (лат. *referre* — доповідати, повідомляти) підводить підсумок вивчення студентами як окремої теми, так і дисципліни в цілому.

Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів (документів), їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату — 10–15 сторінок. Реферат має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевищувати 20 % її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервали на

одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве — 30 мм, праве — 15 мм, верхнє — 20 мм, нижнє — 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного аркуша, проте порядковий номер на ньому не ставиться.

На титульному аркуші реферату вказуються: офіційна назва навчального закладу, інститут і кафедра; прізвище та ініціали автора реферату (абревіатура навчальної групи); повна назва теми; прізвище та ініціали наукового керівника, його науковий ступінь і вчене звання; місто, де знаходиться навчальний заклад та рік написання реферату. Після титульного аркуша подається зміст реферату з точною назвою кожного розділу (параграфу) і зазначенням його сторінок.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальноновизнаних вимог до робіт, що готуються до друку. До списку мають бути внесені лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора (авторів), вносяться до загального списку за алфавітним розміщенням заголовку.

Вибір теми реферату. Тема реферату — це не просто повторення засвоєного матеріалу лекції або семінарського заняття. Вона повинна становити собою самостійне розроблення проблеми, достатньо чітко окресленої від інших. Неприпустиме поєднання кількох проблем або, навпаки, штучне виокремлення певної частини єдиного питання.

Важливими критеріями при доборі теми реферату є її актуальність, широка джерельна база, наявність необхідного фактичного матеріалу, а також достатнє її висвітлення в науково-методичній літературі, що передбачає, в першу чергу, ознайомлення із загальною концепцією автора праці та його висновками.

Структура реферату: титульний аркуш; зміст (план); вступ; розділи (які часто поділяються на параграфи); висновки; список використаних джерел; додатки (у яких наводяться таблиці, схеми, діаграми тощо); перелік умовних позначень.

У вступі реферату обґрунтовуються актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на розвиток науки та практики або науково-методичної діяльності у сфері освіти. У вступі необхідно подати аналіз використаних джерел, назвавши при цьому авторів, які вивчали дану тематику, визначити сутність основних чинників, що вплинули на розвиток досліджуваного явища або процесу, недостатньо досліджені питання, з'ясувавши причини їх слабкої аргументації.

Основну частину реферату становлять кілька розділів (що можуть бути розбиті на параграфи), логічно поєднані між собою.

Виклад матеріалу в рефераті має бути логічним, послідовним, без повторень. Слід використовувати синтаксичні конструкції, характерні для стилю наукових документів, уникати складних граматичних зворотів, незвичних термінів і символів або пояснювати їх відразу, при першому згадуванні в тексті реферату. Терміни, окремі слова та словосполучення можна замінювати аббревіатурами і сприйнятливими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту реферату.

Неприпустимо використовувати цитати без посилання на автора. При цитуванні будь-якого фрагменту джерела недопустимі неточності. Цитатами не слід зловживати. Якщо якийсь важливий документ потребує наведення його в тексті реферату в повному обсязі, то краще винести його в додатки.

У рефераті необхідно визначити і викласти основні тенденції дослідження, підтвердити їх найтипівішими прикладами, відобразити сучасні ідеї та гіпотези, методики та методичні підходи до вивчення проблеми. Доцільно зупинитися на якомусь дискусійному моменті й спробувати проаналізувати позиції сторін, приєднавшись до однієї з них, чи висловити власну думку щодо певної проблеми та визначити перспективи її вирішення.

Кожен розділ реферату повинен завершуватись короткими висновками, чіткими і лаконічними, де узагальнено оцінки та практичні рекомендації. Можна стисло вказати на перспективи подальшого дослідження даної проблеми.

Реферат оцінюється за такими критеріями: актуальність; наукова та практична цінність; глибина розкриття теми, вирішення поставлених завдань; повнота використання рекомендованої літератури; обґрунтування висновків; грамотність; стиль викладу; оформлення реферату; обсяг виконаної роботи; завершеність дослідження.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей.
2. Взаємозв'язок відхилень у функціонуванні психічних процесів та особистісному розвитку дитини.
3. Частковий і загальний характер порушень психічного розвитку.
4. Порушення міжфункціональної взаємодії.

5. Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження.
6. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку.
7. Нейропсихологічне дослідження дітей.
8. Порушення психічного розвитку в підлітковому віці.
9. Новоутворення у структурі особистості дитини, які перешкоджають процесу соціалізації.
10. Порушення емоційно-афективної сфери та методи їх дослідження.
11. Порушувальні порушення в дитячому віці. Методи дослідження волі.
12. Психологічна характеристика порушень свідомості у дітей.
13. Характеристика основних типів акцентуацій.
14. Порушення потягів.
15. Розумова відсталість. Порушення, пов'язані з розвитком.
16. ЗПР у зв'язку з педагогічною та мікросоціальною занедбаністю.
17. Диференційна діагностика ЗПР та розумової відсталості.
18. Мінімальна мозкова дисфункція. Причини. Прояви.
19. Психологічні особливості та внутрішньоособистісний конфлікт при неврозах.
20. Епілепсія. Різноманітні форми епілепсії у дітей.
21. Істеричний невроз, невроз нав'язливих станів, фобічний невроз.
22. Форми психопатій.
23. Мета і принципи психологічного консультування дітей.
24. Психотренінг.
25. Психолого-педагогічна корекція.
26. Зміна соціальної ситуації як один із методів психологічної корекції.
27. Психологічне консультування і корекція.
28. Коригувальна робота дитячого психолога.
29. Індивідуальна та групова психологічна корекція.
30. Школи для дітей з відхиленнями у розвитку.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Крім аудиторних занять навчальні плани з навчальної дисципліни "Дитяча психологія та патопсихологія" передбачають самостійну роботу студентів, яка має на меті формування їхньої пізнавальної активності, засвоєння ними основних вмінь та навичок роботи з нав-

чальними матеріалами, поглиблення та розширення вже здобутих знань, підвищення рівня організованості студентів.

Особливої уваги при самостійному опрацюванні зазначеної в навчально-тематичному плані тематики потребують розділи, за якими не читаються лекції.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації.

Кожен студент повинен вміти раціонально організувати свою навчальну діяльність. Важливим є вміння скласти план своєї роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання давало плідні наслідки у навчальному процесі.

Для успішної самостійної роботи значну частину часу студент присвячує роботі в бібліотеці. Потрібно розуміти сутність складання алфавітного й тематичного каталогів, вміти швидко знаходити в них необхідну літературу, знати особливості бібліографічного шифрування. Для плідної роботи з літературними джерелами студентові корисно скласти власну бібліографію, заповнюючи бібліографічні картки на необхідні для нього книги, брошури або статті. Для роботи у провідних бібліотеках Києва студент повинен знати їх структуру, спеціалізацію окремих підрозділів, вміти користуватися різноманітними каталогами, правильно заповнювати бланки вимог на літературу тощо.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною як за обсягом наукових даних, так і за характером їх викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (глави, розділи, підрозділи тощо), а також розсортувати його за важливістю (для детального вивчення та для ознайомлення). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозуміти сутність думки автора. Значення незнайомих термінів слід одразу ж з'ясувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спе-

ціалізованими довідниками. У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на окремих аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез. Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Він має бути стислим, змістовним, записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, вислови слід записувати до конспекту повністю з посиланнями на автора, джерело і сторінку. У процесі конспектування важливо дотримуватися логічного зв'язку окремих складників тексту. У конспекті корисно підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Для цілісного уявлення про навчальну дисципліну “Дефектологія” студентові необхідно користуватися довідковою літературою: енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками тощо.

Вивчення курсу “Дитяча психологія та патопсихологія” супроводжується складанням схем, графіків, таблиць та їх подальшим аналізом. Схеми, які складаються студентами, повинні бути наочними, змістовними, логічно обґрунтованими. Великий обсяг цифрової, медичної чи психологічної інформації доцільно зводити у таблиці, це впорядковує дані, робить їх зручнішими для сприйняття.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Дитяча психологія та патопсихологія” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу.

Контрольна робота має на меті виявити ступінь засвоєння студентами знань про норму та аномалію психічного розвитку; порушення окремих психічних процесів; про психогенні порушення, акцентуації характеру та психопатії; органічні розлади та розлади внаслідок ендогенно-процесуального захворювання; методи психологічної допомоги дітям з відхиленнями від нормального розвитку.

Тему контрольної роботи з дисципліни “Дитяча психологія та патопсихологія” визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Предмет та завдання дитячої патопсихології.
2. Місце дитячої патопсихології в системі психологічних і медичних наук, взаємозв'язок з іншими дисциплінами.
3. Детермінанти відхилень у розвитку особистості у різних вікових групах.
4. Первинний, вторинний дефекти.
5. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей.
6. Дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку.
7. Методи дослідження структурних компонентів дитячої особистості.
8. Соціально дезадаптована поведінка неповнолітніх.
9. Порушення стосунків дитини й дорослого як першоджерело соціальної дезадаптації.
10. Адиктивна і кримінальна поведінка як крайні форми соціальної дезадаптації.
11. Патологія відчуттів, порушення сприйняття у дітей.
12. Розвиток пам'яті й уваги в різні періоди дитинства. Порушення та методи дослідження.
13. Основні етапи розвитку мислення. Порушення та методи дослідження мислення у дітей.
14. Розвиток мови у різні вікові періоди. Порушення мовлення та методи дослідження
15. Акцентуації та психопатії. Типи акцентуацій за О. Лічко та К. Леонгардом.
16. Невротичні розлади.
17. Затримка психічного розвитку.
18. Дисгармонійний психофізичний інфантилізм. Органічний інфантилізм.
19. Розумова відсталість. Причини. Ступені: ідіотія, імбецильність, дебільність.
20. Органічні синдроми й розлади.
21. Міжпівкульова дисфункція.
22. Порушення мовлення.
23. Аутизм. Групи дитячого аутизму. Діагностика.

24. Залежність дисгармонійного розвитку від порушень емоційної регуляції.
25. Мінімальна мозкова дисфункція. Причини. Прояви.
26. Психологічні особливості та внутрішньоособистісний конфлікт при неврозах.
27. Епілепсія. Різноманітні форми епілепсії у дітей.
28. Істеричний невроз, невроз нав'язливих станів, фобічний невроз.
29. Форми психопатій.
30. Психологічне консультування і корекція.

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет та завдання дитячої патопсихології.
2. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей.
3. Взаємозв'язок дитячої патопсихології з іншими дисциплінами.
4. Визначте поняття “патопсихологія” та “психопатологія”.
5. Як використовується метод бесіди в роботі з дітьми?
6. Як здійснювати патопсихологічне обстеження, якщо дитина мовчить? У яких випадках це буває?
7. Які методика використовуються для вивчення уваги та розумової працездатності?
8. Які методика застосовуються для дослідження пам'яті?
9. У чому полягає відмінність між порушенням процесу мислення й зниженням рівня інтелекту? Якими методиками ці порушення можна визначити?
10. З якою метою використовують нейропсихологічне дослідження?
11. Чому при дослідженні психіки дітей їм можна допомагати?
12. Що таке “зона найближчого розвитку”?
13. Як взаємопов'язані відхилення у розвитку психічних процесів та особистості?
14. Дайте визначення поняття “первинний дефект”.
15. У результаті дії яких факторів може виникнути вторинний дефект?
16. Як порушення часткових функцій психіки впливають на психічний розвиток у цілому?
17. Які стани можна віднести до порушень міжфункціональної взаємодії?
18. В яких випадках може спостерігатися ретардація розвитку?

19. Назвіть детермінанти відхилень у розвитку особистості у різних вікових групах.
20. В чому причини ЗПР?
21. Які види ЗПР ви знаєте?
22. Назвіть причини психічного недорозвитку.
23. Які психологічні особливості дітей з дебільністю?
24. Які диференційно-діагностичні критерії дебільності та ЗПР?
25. Що таке специфічні здібності при психічному недорозвитку?
26. Які психологічні особливості дітей з церебрально-органічною затримкою психічного розвитку?
27. Які психологічні особливості дітей з ідіотією та імбецильністю?
28. Які існують типи ушкодженого психічного розвитку?
29. У чому причини виникнення ушкодженого психічного розвитку?
30. Назвіть критерії первинної діагностики порушень мовлення, читання, писання.
31. Які психологічні зміни можуть статися у хворих на епілепсію?
32. Чому необхідно динамічне спостереження та раннє виявлення хворих на епілепсію?
33. Які психологічні механізми в основі раннього дитячого аутизму?
34. У чому полягає значущість роботи з родиною РДА?
35. Назвіть та охарактеризуйте групи РДА.
36. Охарактеризуйте міжпівкульову дисфункцію.
37. Як проявляється мінімальна мозкова дисфункція?
38. Які стани належать до дисгармонійного особистісного розвитку?
39. У чому полягає зв'язок поведінкових проявів та базальних рівнів емоційної регуляції?
40. Які види психопатій проявляються вже в дошкільному віці?
41. Які способи компенсації можливі для кожного виду психопатії?
42. У чому полягають психологічні механізми формування неврозу?
43. Які види неврозів спостерігаються в дитячому та підлітковому віці?
44. Роль психолога в лікуванні неврозів.
45. Особливості роботи психолога з аутичними дітьми.
46. Визначте поняття “соціально дезадаптована поведінка”.
47. Які ви знаєте види соціально дезадаптованої поведінки?
48. Які причини соціально дезадаптованої поведінки?
49. Які особливості сімейного виховання несприятливо впливають на особистісний розвиток дитини?

50. Яка роль механізмів психологічного захисту у виникненні важковиховуваності?
51. Що таке розбіжність ставлень?
52. Які ви знаєте крайні форми соціально дезадаптованої поведінки?
53. Які новоутворення у структурі особистості дитини перешкоджають процесу соціалізації?
54. Які особливості підліткового віку впливають на поведінку дітей?
55. Чим відрізняються психопатії від акцентуацій характеру?
56. Які типи акцентуацій характеру найвірогідніше детермінують делінквентну поведінку підлітків?
57. Що таке дисморфоманія та нервова анорексія?
58. Які порушення потягів спостерігаються в підлітковому віці?
59. Що таке “філософська інтоксикація”?
60. Чому в підлітковому віці зростає ризик самогубства?
61. Що таке “допомога підліткам у кризових станах”?
62. Назвіть та охарактеризуйте типи акцентуацій за О. Лічко та К. Леонгардом.
63. З чим пов’язані порушення в особистісному розвитку дитини?
64. Які методи використовують при дослідженні особистісних особливостей дитини?
65. Які існують методи з’ясування соціальної ситуації розвитку дитини?
66. Які існують методи дослідження структурних компонентів особистості?
67. Які критерії явного неблагополуччя соціальної ситуації розвитку дитини?
68. Що може зробити психолог для поліпшення соціальної ситуації розвитку дитини?
69. Охарактеризуйте гіпертимний, циклоїдний, лабільний сензитивний, нестійкий типи акцентуацій характеру.
70. Охарактеризуйте психастенічний, астеноневротичний, шизоїдний, істероїдний, епілептоїдний, конформний типи акцентуацій характеру.
71. Що таке гармонійний психофізичний інфантилізм та органічний інфантилізм?
72. Наведіть приблизну схему психологічного дослідження порушень психічної діяльності дитини.
73. Які нейропсихологічні методики використовуються для виявлення порушення гнозису?

74. Що таке булімія?
75. Назвіть особливості патопсихологічного обстеження дітей дошкільного віку.
76. Назвіть особливості патопсихологічного обстеження дітей шкільного віку.
77. У чому полягає співвідношення порушення пам'яті та уваги?
78. Які особливості порушення безпосередньої та опосередкованої пам'яті при різних захворюваннях?
79. Назвіть етапи розвитку мислення у дітей.
80. Визначте основні операції мислення.
81. Охарактеризуйте форми мислення, їх структуру.
82. Визначте поняття "асоціація" та методи дослідження асоціативного процесу.
83. Клінічна класифікація порушень мислення.
84. Патопсихологічна класифікація порушень мислення.
85. Надцінні ідеї у дітей та підлітків.
86. Нав'язливі думки та дії.
87. Психологічні та біологічні механізми нав'язливих станів.
88. Поняття "маячення".
89. Основні маячні синдроми.
90. Особливості маячних ідей у дітей і підлітків.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

(питання з варіантами відповідей)

для підготовки до рубіжного (модульного) контролю знань і вмінь студентів спеціальності "Психологія" з дисципліни "Дитяча психологія та патопсихологія"

Номер варіанту	Тестові завдання	Пра-вельна відпо-відь
1	<p>1. До основних принципів патопсихологічного дослідження за Зейгарник належать всі, наведені нижче, крім:</p> <p>А. Побудови експерименту за типом функціональної проби;</p>	Б

	<p>Б. Стандартизації процедури здійснення експерименту і аналізу даних; В. Якісного аналізу ходу і результатів дослідження; Г. Вивчення закономірностей розпаду психічної діяльності в зіставленні із закономірностями формування психічних процесів в нормі.</p> <p>2. Типовими порушеннями мислення при шизофренії є всі, наведені нижче, крім:</p> <p>А. Резонерствування; Б. Різноплановості; В. Зісковзування; Г. Схильності до деталізації.</p> <p>3. Методи дослідження уваги:</p> <p>А. Класифікація, утворення аналогій; Б. Піктограми; В. Таблиці Равена; Г. Пошук чисел за таблицями Шульте, коректурна проба; Д. Асоціативний експеримент.</p> <p>4. Найхарактерніша причина реактивного бродяжництва у дітей:</p> <p>А. Порушення потягів; Б. Прояви аутизму; В. Особистісні реакції протесту; Г. Бажання пізнати оточення; Д. Прагнення до самостійності.</p> <p>5. Методи дослідження пам'яті:</p> <p>А. Утворення аналогій; Б. Піктограми; В. Асоціативний експеримент; Г. Таблиці Равена; Д. Проби на зорову та слухову пам'ять.</p>	<p>Г</p> <p>Г</p> <p>В</p> <p>Д</p>
2	<p>1. Олігофренія поділяється на:</p> <p>А. Дебільність та імбецильність;</p>	<p>Б</p>

	<p>Б. Ідіотію, імбецильність, дебільність; В. Імбецильність і дебільність; Г. Ідіотію і дебільність.</p> <p>2. Характерною ознакою мутизму за реакцій протесту у дітей є:</p> <p>А. Виникнення післяобрази, яка сприймається як надцінна ідея; Б. Виникнення при затьмареній свідомості; В. Виникнення у хворих з розумовою відсталістю; Г. Наявність «голосів», які забороняють говорити; Д. Мутизм не проходить після психотерапії.</p> <p>3. Методи, які використовуються для виявлення розладів мислення:</p> <p>А. Тест Еткінда, асоціативний експеримент; Б. Коректурна проба, тест Розенцвейга; В. Утворення аналогій, виключення, таблиці Равена; Г. Таблиці Шульге, метод Роршаха; Д. Методика Дембо-Рубінштейна;</p> <p>4. Дефекти мовлення, найчастіше спостерігаються у дітей?</p> <p>А. Забування намірів; Б. Труднощі у вимові голосних звуків; В. Прискорення темпу мови; Г. Заїкання, невимова деяких приголосних; Д. Уповільнення темпу вимови.</p> <p>5. Вид психічного дизонтогенезу, за якого спостерігається повернення функції на попередній віковий рівень, як тимчасового, так і стійкого характеру:</p> <p>А. Ретардація; Б. Регресія; В. Розпад; Г. Асинхронія.</p>	<p>А</p> <p>В</p> <p>Г</p> <p>Б</p>
--	--	-------------------------------------

3	<p>1. Істотними характеристиками уваги є всі, наведені нижче, крім: А. Стійкості; Б. Різноплановості; В. Переключення; Г. Концентрації.</p> <p>2. Буквену коректурну пробу для дослідження уваги запропонував: А. Шульге; Б. Векслер; В. Бурдон; Г. Біне.</p> <p>3. Самооцінку можна дослідити за допомогою: А. Методики Дембо-Рубінштейна; Б. Тесту Роршаха; В. Тесту Равена; Г. Тесту Шульге; Д. Тесту Векслера.</p> <p>4. Паралогічне мислення характеризується: А. Скаргами на втрату здатності швидко переключатися з однієї теми бесіди на іншу; Б. Втратою логічного зв'язку, підміною одних понять іншими; В. Зупинкою думок; Г. Частим поєднанням з гіпермнезіями;</p> <p>5. Рухова розгальмованість, непосидючість, загальна збудливість, нестійкість уваги у дітей характерні для: А. Неврозоподібного синдрому; Б. Гіперкінетичного синдрому; В. Психопатоподібного синдрому; Г. Кататонічного синдрому; Д. Гебефренічного синдрому.</p>	 Б В А Б Б
4	<p>1. Метод дослідження емоційно-мотиваційної сфери: А. Тест Равена; Б. Тест Шульге;</p>	 В

	<p>В. Тест Люшера; Г. Тест Векслера; Д. Тест Бентона.</p> <p>2. Засновником вітчизняної школи патопсихології є: А. Лебединський; Б. Лазурській; В. Ананьєв; Г. Зейгарник.</p> <p>3. Для дослідження мислення використовуються всі вказані нижче методики, крім: А. Класифікації; Б. Виключення предметів; В. Методики Виготського–Сахарова; Г. «10 слів».</p> <p>4. Пам'ять може характеризуватися всіма вказаними видами, крім: А. Оперативної; Б. Пізнавальної; В. Короткочасної; Г. Відстроченої.</p> <p>5. Особливості інтелекту можна перевірити: А. Тестом Шульге; Б. Тестом Люшера; В. Тестом Дембо-Рубінштейна; Г. Тестом Векслера; Д. Тестом Роршаха.</p>	<p>Г</p> <p>Г</p> <p>Б</p> <p>Г</p>
5	<p>1. Типовими порушеннями мислення при епілепсії є всі, наведені нижче, крім: А. Сповільненості; Б. Тугорухливості; В. Актуалізації малозначних «латентних» ознак; Г. В'язкості.</p>	<p>В</p>

	<p>2. Найчастішими масками маніакальних станів у підлітків є: А. Збільшення маси тіла; Б. Схуднення; В. Збільшення витривалості до фізичних навантажень; Г. Поліпшення успіхів у навчанні; Д. Поведінкові (психопатоподібні) порушення;</p> <p>3. Особистісні порушення виявляє: А. Тест Люшера; Б. Тест Шульце; В. Тест Розенцвейга; Г. Тест Равена; Д. Тест ММРІ;</p> <p>4. Вид психічного дизонтогенеза, за якого спостерігаються груба дезорганізація або випадання функцій: А. Розпад; Б. Регресія; В. Асинхронія; Г. Ретардація.</p> <p>5. Аномалія характеру, неправильний, патологічний розвиток, що характеризується дисгармонією в емоційній і вольовій сферах, —це: А Затримка психічного розвитку; Б. Олігофренія; В. Психопатія; Г. Акцентуація характеру;</p>	<p>Д</p> <p>Д</p> <p>А</p> <p>В</p>
6	<p>1. Вид психічного дизонтогенеза, за якого акцентується запізнювання або припинення психічного розвитку: А. Асинхронія; Б. Розпад; В. Ретардація; Г. Регресія.</p>	<p>В</p>

	<p>2. Відмінна риса мислення розумово відсталих: А. Спотворення процесу узагальнення; Б. Некритичність; В. Амбівалентність; Г. Амбітендентність.</p>	Б
	<p>3. Олігофренія – це: А. Легка розумова відсталість, яка характеризується конкретністю мислення, нездатністю до творчої поведінки, примітивністю інтересів та почуттів. Поняття числа не сформоване, немає уяви про збереження кількості предметів при їх переміщенні (феномен Піаже); Б. Часткове специфічне порушення засвоєння процесу читання, яке зумовлене несформованістю або порушенням вищих психічних функцій і виявляється у повторюванні стійких помилок на письмі; В. Стан загального недорозвитку психіки внаслідок спадкової зумовленості або внутрішнього ураження головного мозку. Залежно від ступеня порушення вирізняють дебільність, імбецильність та ідіотію.</p>	В
	<p>4. Синдроми тимчасового відставання розвитку психіки в цілому або окремих її функцій позначаються терміном: А. Педагогічна занедбаність; Б. Психопатія; В. Затримка психічного розвитку; Г. Олігофренія;</p>	В
	<p>5. Мінімальна мозкова дисфункція – це: А. Безтурботний настрій, за якого переважають благодушність, пасивне переживання цілковитого благополуччя, вдовolenня, поверхове ставлення до серйозних явищ;</p>	Б

	<p>Б. Незначне порушення функцій головного мозку та біологічно зумовлена недостатність функцій нервової системи, що призводить до легких розладів поведінки і зниження здатності до навчання.</p> <p>В. Розлад мови, за якого порушується її плавність, виникають мимовільні затримки вимовляння окремих звуків, повторення звуків та складів.</p>	
--	--	--

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінки “відмінно” заслуговує відповідь студента, що свідчить про бездоганні знання теоретичного курсу в повному обсязі, розуміння напрямів і методів прикладного застосування соціологічних теорій, вміння обирати методи дослідження залежно від його проблематики, вміння розробляти інструментарій дослідження, чітке розуміння процедур кожного методу; при цьому також враховується його активність на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “добре” заслуговує відповідь студента, який розкрив на всі питання екзаменаційного білету, виявляючи при цьому знання теоретичного курсу в повному обсязі, розуміння напрямів і методів прикладного застосування соціологічних теорій, вміння обирати методи дослідження та розробляти інструментарій, здатність уявляти процедури кожного методу; при цьому також враховуються його активність на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “задовільно” заслуговує відповідь, яка свідчить про знання теоретичного курсу в неповному обсязі; студент має уявлення щодо процедур дослідження і розробки інструментарію, але відповідь його містить неточності, помилки, неповноту аргументації; при цьому також враховується активність студента на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

Оцінки “незадовільно” заслуговує відповідь студента, яка виявляє незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу та нездатність розробляти інструментарій і застосовувати процедури дослідження; при цьому також враховується його активність на

семінарських (практичних, лабораторних) заняттях, виконання пере-
дбаченого програмою обсягу самостійної роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Атлас для экспериментального исследования отклонений в психической деятельности человека.* — К.,1980.
2. *Байярд Д., Баярд К.* Ваш беспокойный подросток. — М.,1991.
3. *Бендлер Р., Гриндер Д., Сатир В.* Семейная психотерапия. — Воронеж, 1993.
4. *Берн Э.* Трансакционный анализ и психотерапия. — СПб.,1992.
5. *Блейхер В. М., Бурлачук Л. Ф.* Психологическая диагностика интеллекта и личности. — К.,1987.
6. *Блейхер В. М.* Клиническая патопсихология. — Ташкент,1976.
7. *Блейхер В. М., Крук И. В.* Патопсихологическая диагностика. — К.,1985.
8. *Блейхер В. М.* Патопсихологічна діагностика. — К.,1986.
9. *Буянов М. И.* Ребенок из неблагополучной семьи. — М.,1988.
10. *Валлон А.* Психическое развитие ребенка. — М.,1967.
11. *Волков Б. С.* Задачи и упражнения по детской психологии. — М.,1991.
12. *Выгодский Л. С.* Собр. Соч.: В 6-ти т. — М.,1984. — Т.3,5.
13. *Гарбузов В. И.* Нервные дети. — Л.; М., 1990.
14. *Грехем Дж.* Как стать родителем самому себе. — М.,1993.
15. *Гроф С.* За пределами мозга. — М.,1992.
16. *Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога /* Под ред. И. В. Дубровиной и др. — М., 1987.
17. *Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога.* — М.,1987.
18. *Диагностика психического развития.* — Прага,1978.
19. *Захаров А. И.* Психотерапия неврозов у детей и подростков. — М.,1982.
20. *Зимбардо Ф.* Застенчивость: Пер. с англ. — М.,1991.
21. *Зейгарник Б. В.* Личность и патология деятельности. — М.,1971
22. *Зейгарник Б. В.* Патопсихология. — М., 1986.
23. *Короленко Ц. П., Фролов Г. В.* Воображение в норме и патологии. — Новосибирск,1975.

24. *Лучшие* психологические тесты для профотбора и профориентации. — Петрозаводск, 1992.
25. *Лебединский В. В.* Нарушение психического развития детей. — М., 1985.
26. *Практикум по патопсихологии.* — М., 1987.
27. *Рабочая книга школьного психолога /* Под ред. М. В. Дубровиной. — М., 1991.
28. *Раттер М.* Помощь трудным детям. — М., 1987.
29. *Рубинштейн С. Я.* Экспериментальные методики патопсихологии. — М., 1970
30. *Стадненко Н. М.* и др. Диагностика отклонений в умственном развитии учащихся: Пособие для учителя. — К., 1991.
31. *Сухарева Г. Е.* лекции по психиатрии детского возраста. — М., 1974.
32. Физиология человека / Под ред. П. И. Косицкого. — М., 1985.
33. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. — М., 1990.
34. *Фрейд А.* Психология “Я” и защитные механизмы. — М., 1993.
35. *Фрейд З.* Психология бессознательного / Под ред. М. Г. Ярошевского. — М., 1990.
36. *Херсонский В. Г.* Метод пиктограмм в психодиагностике психических заболеваний. — К., 1988.
37. *Эйдемиллер Э. Г., Юстицкий В. В.* Семейная психотерапия. — Л., 1990.
38. *Якобсон П. М.* Эмоциональная жизнь школьника. — М., 1966.

Додаткова

1. *Битенский В. С., Херсонский В. Г., Дворяк С. В., Глушков В. А.* Наркомании у подростков. — К., 1989.
2. *Бубер М.* Два образа веры. — М., 1995.
3. *Бютнер К.* Жить с агрессивными детьми. — М, 1991.
4. *Василюк Ф. Е.* Психология переживания. — М., 1988.
5. *Вопросы* изучения и предупреждения правонарушений несовершеннолетних. — М., 1970.
6. *Вопросы* психологии личности школьника. — М., 1961.
7. *Выгодский Л. С.* Собр. Соч.: В 6-ти т. — М., 1984. — Т 4, 5.
8. *Ганнушкин П. Б.* Избранные труды. — М., 1964.
9. *Гросман А. Л.* Акцентуации характера и невроза у школьников // Психол. журн. — 1984. — № 5. — С.127. -136.

10. *Гурьева В. А., Гидкин В. Я.* Юношеские психопатии и алкоголизм. — М., 1980.
11. Диагностика и лечение истерического невроза и невроза навязчивых состояний у детей и подростков: Методические рекомендации. — Харьков, 1977.
12. *Жутикова Н.* Учителю о практике психологической помощи. — М., 1988.
13. *Завилянский И.* и др. Психиатрический диагноз. — К., 1989.
14. *Захаров А. И.* Неврозы у детей и подростков. — Л., 1983.
15. *Зейгарник Б. В.* Патопсихология. — М., 1976.
16. Изучение мотивации и поведения детей и подростков. — М., 1972.
17. *Исаев Д. П.* Психическое недоразвитие у детей. — Л., 1982.
18. *Карвасарский Б. Д.* Неврозы. — Л., 1980.
19. Клинико-психологическая диагностика взаимоотношений в семьях подростков с психопатиями, акцентуациями характера, неврозами и неврозоподобными состояниями. — Л., 1987.
20. *Королев В. В.* Психические отклонения у подростков-правонарушителей. — М., 1992.
21. *Леонгард К.* Акцентуированные личности. — К., 1981.
22. *Личко А.* Подростковая психиатрия. — М., 1991.
23. *Макаренко А. С.* Коллектив и воспитание личности. — М., 1972.
24. *Максимова Н. Ю.* Психологический аспект профилактики алкоголизма и наркомании подростков. — К., 1995.
25. *Максимова Н. Ю., Червинская В. Б.* Психологические методы в розыскной работе. — К., 1994.
26. *Мастюкова Е. М.* Ребенок с отклонениями в развитии. — М., 1992.
27. *Налимов Н.* В поисках иных смыслов. — М., 1993.
28. Патологические нарушения поведения у подростков. — Л., 1973.
29. *Полищук И. А., Булахова Л. А.* Клиническая генетика в психиатрии. — К., 1981.
30. Ранняя профилактика правонарушений несовершеннолетних. — М., 1978.
31. *Рубинштейн С. Я.* Психология умственно отсталого школьника. — М., 1979.
32. Современные подходы к болезни Дауна / Под ред. Д. Лейна, Б. Стрэтфорда. — М., 1991.

33. *Стадненко Н. М.* и др. Диагностика отклонений в умственном развитии учащихся. — К.,1991.
34. *Трубецкой Н.* Смысл жизни. — М.,1994.
35. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. — М.,1990.
36. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция. — М.,1990.
37. *Эриксон М.* Мой голос останется с вами. — СПб.,1995.

***Ключ до тестових завдань
з дисципліни "Дитяча психологія та патопсихологія"***

Варіант № 1: 1)Б; 2)Г; 3)Г; 4)В; 5); Д.

Варіант № 2: 1)Б; 2)А; 3)В;4)Г; 5)Б.

Варіант № 3: 1)Б; 2)В; 3)А; 4)Б; 5)Б.

Варіант № 4: 1)В; 2)Г; 3)Г; 4)Б; 5)Г.

Варіант № 5: 1)В; 2)Д; 3)Д; 4)А; 5)В.

Варіант № 6: 1)В; 2)Б; 3)В; 4)В; 5)Б.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
ЗАбезпечення та формисамостійної роботи студентів.....	3
Методичні рекомендації до написання реферату	9
Теми рефератів	11
Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.....	12
Вказівки до виконання контрольної роботи	14
Теми контрольних робіт.....	15
Питання до самоконтролю.....	16
Тестові завдання	19
Критерії оцінювання знань студентів.....	26
Список літератури	27

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Т. Д. Станішевська*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4007

Підп. до друку 20.02.09. Умов.-друк. арк. 0,81. Обл.-вид.арк. 0,64.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*